

HÍREK

ÁTADTÁK AZ ÉV LEVÉLTÁRI KIADVÁNYA DÍJAKAT 2016

Idén ötödik alkalommal ítélték oda a Magyar Levéltárosok Egyesülete által alapított *Az Év Levéltári Kiadványa* díját, amelynek ünnepélyes átadására 2017. február 28-án került sor Budapest Főváros Levéltárában. Az elmúlt évben kiírt pályázat elsődleges célja a levéltárak kultúra-megőrző és -teremtő szerepének, tudományos eredményeinek ismertetése és népszerűsítése volt a levéltári intézmények szellemi műhelyeiből kikerülő kiadványok középpontba állításával. A levéltárak évente több tucat kiadvánnyal gazdagítják a tudományos, ismeretterjesztő, forrásközlő és szakmai kiadványok sorát. Ez a bő termés méltó arra, hogy annak lejobbjai díjazásban részesüljenek.

Az eseményre a *Nyitott Levéltárak* programsorozat záró rendezvényeként került sor. A levéltár főigazgatója, egyben a Magyar Levéltárosok Egyesületének elnöke, *Keztyeres István* üdvözlő szavait követően *Fodor Pál*, az MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont igazgatója emelkedett szólásra. Köszöntőjében főként a levéltáraknak és a levéltárosoknak a kutató történészeket segítő munkáját, ennek jelentőségét hangsúlyozta. Utalt arra az újszerű felfogásra, amely a levéltári irategyütteseket, illetve az adott levéltári iratstruktúrát – mintegy zárójelbe téve a hagyományos proveniencia-elveket – egyfajta dekonstruáló megközelítés alapján kívánja újraértelmezni. Márpedig – érvelt az előadó – a hatalom logikájának az iratok révén való tükröződése éppenhogy a történész számára kínál használható fogódzót, igazodási lehetőséget a kutató számára. Fontos értelmezési támpont továbbá a források nyelve, eredeti fogalomkészlete, amelyet nem minden esetben értelmez megfelelően a korunk fogalmaival operáló kései interpretátor. Márpedig a történeti kontextust az egykorúak által keletkeztetett iratok tükrözik a legegységelműbben. Az előadó szerint az archívum, amely egyesek szerint „fogva tart” éppén ellenkezőleg: inspiráló módon vet fel addig nem is sejtett kérdéseket. Ennek folytán a levéltár nemhogy nem „zsarnok” – de éppén ellenkezőleg: „bőkezű adakozó”, amely nem gúzsba köt, hanem mozgásba hozza a fantáziát. Felidézte továbbá *Engel Pál* vélekedését, amely a levéltári anyagot használó, kutató történész, valamint a pusztán elméleti konstrukciókra hagyatkozó történészi szerep különbségére vonatkozott, az előbbinek tulajdonítva nagyobb jelentőséget.

Ezt követően *Szögi László*, a zsűri elnöke ismertette a művek értékelésének szempontjait, s osztotta meg gondolatait a résztvevőkkel. Szögi László is teljes mértékben egyet értve az előtte szólóval, a levéltáros forrásismeretének jelentőségét hangsúlyozta. Mint mondotta: a levéltárosok részéről hosszú évek óta rendszeresen megjelenő munkák is azt bizonyítják, hogy mindaz a történeti kutatások területén is jelentős hozzájárulást

ulás. A bíráló bizottság – további tagjai: *Á. Varga László, Cseh-Gergő Bendegúz, Kollega-Tarsoly István és Szakály Sándor* – összesen tizenhét pályaművet tekintett át és bírált el. A beérkezett pályázatokat négy kategóriában értékelték, kategóriánként négy-hat kiadvány pályázott.

A *Forráskiadványok* kategóriájában az első díjat az „Erdélyi Református Egyházkerületi Levéltár által kiadott Erdélyi református zsinatok iratai (I–II.) 1591–1714, 1715–1770” című pályamű nyerte el. Tekintettel a vonatkozó történeti forrásanyag nagymértvű pusztulására, más levéltári őrzőhelyeken található források alapján összeállítani a zsinati testületi ülések iratait, – nem lebecsülendő teljesítmény. Egyrészt maga a forrásérték, másrészt a forrásgyűjtés speciális módja emelte ki a kiadványt a többiek köréből. *Sípos Gábor* a kötet bemutatása során is a sajátos „forrásrekonstrukció” jellegét, továbbá az intézménytörténet fontosságát hangsúlyozta. Hiszen a református zsinatok egyházi jogalkotó, egyben jogalkalmazó szerepet is betöltöttek, jelentőségük tehát számottevő. Ezen dokumentumok 1849-es pusztulása folytán a más forrásból való „pótlásra” nyílt csupán mód. Az eljárás előnyeként értékelhető, hogy az eredeti jegyzőkönyvekben rögzítetteknel viszont több adatot szerkeszthettek bele, számos, az eredeti forrásban található információ örökre elveszett.

E kategória második helyezését a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltárának „Forradalom! 24 megtalált történet” című kiadványa kapta. (Szerk. *Majtényi György–Mikó Zsuzsanna–Szabó Csaba*). Az összeállítás a forradalomról egyéni visszaemlékezések formájában szól, amely bizonyos értelemben már irodalom, egyszersmind az oral history egy leírt, rögzített változata.

Harmadik helyezésben az MNL Fejér Megyei Levéltára által kiadott *Bödő István–Czető Balázs–Gulyás Anita–Kovács Attiláné: „Füstölgő romok közt» Fejér Megyei helyzetjelentések a második világháborút követően»* című kiadványa részesült, amely a háború által különösen súlyosan érintett területek helyzetét, a minderre vonatkozó forrásokat mutatja be.

A *Monográfiák, tanulmánykötetek* díjazottjai körében az első helyezést a Piarista Rend Magyar Tartománya Központi Levéltára gondozásában kiadott mű, *Hegyi Ferencnek a „Szentől Tatáig. A piarista rend és a műszaki-gazdasági szakoktatás kezdetei Magyarországon»* című munkája kapta, amelyet *Koltai András* és *Szekér Barnabás* rendezett sajtó alá. A hazai kamerálisztikai képzés egyedülálló szenci Collegium Oeconomicumának történetét tárja elénk a kötet. A pályaművet bemutató *Ugrai János*, a Miskolci Egyetem Tanárképző Intézetének főigazgatója utalt a kevesek által ismert szerző jelentőségére, akinek egyedüliek a szenci és a tatai oktatási intézmények történetére vonatkozó művei. Az előbbi intézmény a 18. század során alapított ismert, egyedi profilú szakoktatási létesítmények sorába illeszkedik. A két intézmény történetének együttes olvasása folytán egyfajta intézménytörténeti párhuzamos életrajz bontakozik ki az olvasó előtt. Az intézménytörténet ilyen módon való művelése pedig a további, posztmodern-irányú elemzések lehetséges ismeretbázisát képezi.

A második helyezést Budapest Főváros Levéltára által megjelentetett „Diescher József. Építészet és mesterség” című (szerk. *Hídvégi Violetta–Marótzky Katalin*) tanulmánykötete kapta. A bíráló bizottság a mű megjelentetésének színvonala mellett az illusztrációk igényességét emelte ki. A harmadik helyezést a Győri Egyházmegyei Levéltár által kiadott „Primus inter omnes. Tanulmányok Bedy Vince születésének 150. év-

fordulójára” című munkája nyerte el (szerk. *Arató György–Nemes Gábor–Vajk Ádám*), amely a tanulmányok tematikájának sokrétűsége folytán tarthat számot figyelemre.

A *Levéltári szakmai kiadványok* kategória díjazottjai körében *Géra Eleonóra Erzsébet* „Buda város tanácsülési jegyzőkönyveinek regesztái 1708–1710” című kötete kapta az első helyezést – a forrásérték szempontjából aligha túlbecsülhető levéltári adatok közrebocsátása folytán. A Budapest Főváros Levéltára kiadásában napvilágot látott pályaművet bemutató *Fazekas István* (ELTE BTK Történeti Intézet) a korábbi évfolyamokról kiadott regesztakötetek esetében alkalmazott módszertan továbbvitelének helyes voltát említette. A kötetben forrásbázis sokrétű alkalmazását előmozdító tanulmányok, városi tisztviselők névsora, idegen szavak jegyzéke, valamint név-, hely- és tárgymutató is található. A szerzők az anyagfeldolgozás révén szerzett ismereteiket a közölt tanulmányokban is kamatoztathatták, szélesebb forrásbázisra támaszkodva, mint amit maga a regesztakötet kínál. A külön tanulmányban feldolgozott tárgyak (pestisjárvány, valamint a várparancsnok és a budai tanács vitája – *Géra Eleonóra*; városi országgyűlési követek 1708–1709. évi tevékenysége – *Nagy János*) a regesztákban sűrűn előforduló témák köréből merítettek. Külön kiemelte a kötet méltatója a létrehozott tárgymutató magas színvonalát, amely a források komoly mélységi ismeretéről tanúskodik. Utalt továbbá a városon belüli egykorú konfliktushelyzetekre, a vitákra, amelyek a tanácsülési bejegyzések révén részleteiben tanulmányozhatók. Külön bravúrként értékelhető, hogy a szerkesztőknek a német szöveg értelmezési nehézségein is sikerült úrrá lenniük. A kötet szervesen illeszkedik az 1980-as években újtárra bocsátott vármegyei közgyűlési jegyzőkönyvek kiadási programjához is. Öröndetes, hogy ez a kiadási törekvés a jelek szerint máig érvényben maradt.

A második helyezést az MNL Pest Megyei Levéltára által szerkesztett „Pest megye évszázadai – hivataltörténeti áttekintés” (főszerk. *Schramek László*) nyerte el, amely a megye teljeskörű és impozáns hivataltörténetének bemutatását teszi lehetővé.

Harmadik díjat pedig a *Szálkai Tamás* által szerkesztett „Címeres nemeslevelek Magyar Nemzeti Levéltár Hajdú-Bihar Megyei Levéltárában” című kiadvány kapta, amely főként gazdagon és színesen illusztrált volta folytán hívja fel magára figyelmünket.

Végezetül, a *Levéltári adatbázisok* kategóriában a *Szlovák Műszaki Múzeumban őrzött magyar vonatkozású tervek másolatainak gyűjteménye* (Budapest Főváros Levéltára) részesült elismerésben. A pályaművet bemutató *Rozsnyai József* (Pázmány Péter Katolikus Egyetem BTK Művészettörténet Tanszék) a különféle forrásokból nyert töredékinformációk együttes értékelésének lehetőségét kiemelve az adatbázis kutatást megkönnyítő voltát hangsúlyozta. Impozáns építészeti illusztrációkat bemutatva érzékeltette a fennmaradt gyűjteményrészek forrásértékét. Az összeállítás nagy érdeme, hogy országos áttekintést nyújt az MNL tagintézményeiben őrzött különféle jellegű személyi iratok széleskörű felhasználásával.

Horváth J. András